

ВИТОМИР МИТЕВСКИ
Филозофски факултет
Скопје

УДК 929:821.14'02+821.124

**ЕЛЕНА ЗОГРАФСКА
(1921-2008)**

Во текот на летниот распуст 2008 година, додека повеќето од нас, вработените на Институтот за класични студии при Филозофскиот факултет во Скопје, бевме некаде на одмор, дознавме со задоцнување дека починала нашата некогашна професорка Елена Зографска. Ова потсетување на неа и на нејзиното професионално дело нека биде еден вид наше простување од неа.

Елена Зографска е родена на 4 февруари 1921 година во Пловдив, Бугарија. Тука го оформила и своето средно образование на класичниот оддел при Пловдивската женска гимназија, а класична филологија на Софискиот државен универзитет. Кусо време по дипломирањето стажирала и работела како наставник во гимназиите во Софија и во Пловдив.

Од октомври 1946 г. до крајот на својот живот, таа живее и работи во Македонија. Прво е наставник по руски во основно училиште во Скопје, а од 1951 до 1955 година предава старогрчки и латински јазик во класичните паралелки при гимназијата „Јосип Броз Тито“ во Скопје. Во 1956 г. е избрана за лектор по старогрчки јазик при Катедрата за класична филологија на Филозофскиот факултет во Скопје и тука останува до своето пензионирање.

Како лектор ги водела вежбите по старогрчки и латински јазик со студентите од групата за класична филологија, романистика и историја. Во 1971 г. е избрана за предавач по историја на старогрчката и римската литература и таа должност ќе ја извршува до пензионирањето.

Ние, нејзините студенти ја паметиме како совесен наставник кој својата должност ја зема одговорно и сериозно.

Тоа се огледаше во нејзината редовност на наставата, без доцнење и скратување на часовите. Паметиме дека знаеше и да одбие да земе учество на некој состанок во некое факултетско тело кога курирот без претходна најава влезе на час со молба да го прекине часот и да дојде на состанокот за да го исполни неопходниот кворум.

Доживувајќи се себе си во прв ред како наставник, професорката Зографска, вистина, не се ангажираше во поголема мера на творечки научен план. Сепак, од она што го остави објавено зад себе, видливо е дека и тука настојува да биде одговорна и темелна. Прегледот на делата што ги објавила сведочи дека таа работела на два плана, на јазични и на книжевни теми.

На првиот план се издвојува статијата „Кон прашањето на грчките сопствени именки на -ê во вулгарниот латинитет“ (*Жива Анџика* 17(1967)151-159) во која се дава објаснение за социјално-економските промени како причина за промените во јазикот. Овде посебно треба да се истакне учебното помагало *Избор на латински текстови со коментар* (во коавторство со Б. Стевановиќ) кое на генерации студенти им служеше како единствен универзитетски прирачник по латински јазик со македонски коментар и речник.

Своевиден творечки и критички однос откриваме во низата статии што проф. Зографска ги посвети на македонските преродбеници кои создаваа под влијание на античката литература.

Во рефератот прочитан на германски јазик на Вториот балканолошки конгрес 1970 г. во Атина, а преведен на македонски под наслов „Некои моменти од влијанието на грчката антика врз општествениот живот на Македонија во средината на XIX век“ (*Годишен зборник на Филозофскиот факултет* 23(1971)241-253) таа констатира дека нашите преродбеници биле под двојно влијание. Од една страна фанариотите во својата пропаганда меѓу народот ги вклучуваат и античките хеленски идеали, а од друга страна новата граѓанска класа во Македонија ги праќа своите синови да се школуваат во Јанина и Атина и таму се запознаваат и со античката хеленска култура.

Во други свои текстови Зографска го истражува влијанието врз Григор Прличев и Јордан Хаџи Константинов -

Џинот. Тука пројавува длабоко познавање како на делото на нашите преродбеници и на античката литература, така и на општествената состојба на југот на Балканот во XIX век, времето во кое се одвива таа творечка симбиоза.

Не навлегувајќи во натамошни подробни истражувања на делото на професорката Елена Зографска, сакаме да истакнеме дека таа остави свој особен печат во развојот на класичните студии во нашата земја за што овде би сакале и јавно да ѝ се благодариме.